

УДК 621. 339.13(477)

ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ГАЛУЗІ БІОПАЛИВА В УКРАЇНІ

О. П. Скорук, к.е.н., доцент

Ю. М. Павленко

Т.І. Ганжа

Вінницький національний аграрний університет

У статті визначено проблеми впровадження інновацій в галузі біопалива в Україні. Виявлено причини існування таких проблем та запропоновано шляхи їх вирішення.

Ключові слова: інновації, біопаливо, науково-дослідна діяльність, ринок біопалива.

Вступ. Очевидним ефективним результатом діяльності науковців у напрямку обґрунтування необхідності виробництва біопалив є зростання суспільного інтересу до цієї галузі енергетики. Зокрема, держава реагує на запити бізнесу, зацікавленого в розвитку альтернативних джерел енергії, різними нормативно-правовими документами. Однак, в дійсності розробка технологічної основи галузі залежить від успішності впровадження інновацій, а цей процес відбувається в Україні надзвичайно повільно. Виникає потреба розглянути докладніше, ніж це традиційно здійснюється в наукових роботах, причини такого неефективного управління в галузі біопалив, і визначитися із шляхами вирішення цих проблем. Діяльність будь-якого напрямку економіки в сучасному житті суспільства регулюється нормативно-правовими, економічними та соціально-психологічними засадами. Отже, суть проблем варто шукати саме в цих напрямках. При цьому потрібно звертати увагу як на стихійно-ринковий,

так і адміністративно-цілеспрямований, і навіть латентний підхід до формування ринку біопалив в Україні та світі. Адже комплексний аналіз ситуації у сфері виробництва біопалив зумовлений тим, що вона є суміжною із агровиробництвом, енергетикою, промисловістю та іншими народногосподарськими комплексами.

Постановка завдання. Сформувати пропозиції щодо вирішення проблем впровадження інновацій в галузі біопалива України.

Аналіз досліджень. Питанням причин недостатньої інтенсивності впровадження інновацій в галузі біопалива України присвячені наукові роботи багатьох відомих вчених, зокрема Д.Ф. Крисанова, Г.І. Купалової, І.І. Лотоцького, І.І. Лукінова, М.Й. Маліка, М.К. Орлатого, І.В.Прокопи, П.Т. Саблука, М.Г. Саєнка, Р.І. О.Г. Булавко, М.Х. Вдовиченка, Тринька, Г.В. Черевка, Л.О. Шепотько, та інших. Більшість наукових робіт названих авторів якісно розглядають потребу виробництва біопалива, його вагу та потенціал розвитку. Однак відсутні складові вивчення глибинних причин інертного впровадження в життя таких можливостей.

У працях Г. М. Калетніка, П. І. Гайдуцького запропоновано шляхи впровадження виробництва біопалив із акцентом на велику роль виваженої та послідовної політики підтримки вітчизняної економічної, енергетичної та продовольчої безпеки. Сьогодні виникає питання про якість вирішення проблемних питань, пов'язаних із недосконалим інноваційним процесом у галузі біопалив, та визначенні шляхів подолання таких проблем. Акцент варто робити на виявленні глибинних, основоположних факторів гальмування розробки та розповсюдження новітніх технологій і шляхів їх впровадження.

Результати. Відповідь на питання, чому в Україні не активізується процес розробки та впровадження інновацій, в найширшому розумінні полягає у тому, що якість управління на державному рівні надто низька. Відсутня цілеспрямована політика сприяння інноваційним розробкам,

науково-дослідній діяльності та впровадженню досягнень у виробництво. Натомість, показовим є приклад багатьох розвинутих країн, особливо КНР, ФРН, США, Канади, Данії, Швейцарії, Австрії. Державне управління в них є головним та вирішальним засобом, що реалізує здатність до інновацій та науковий потенціал країни. Впровадження інновацій потребує розробки відповідної програми, яка була б органічною складовою загальнодержавного міжгалузево-пропорційного плану розвитку. Оскільки такого плану не існує, доводиться ліберально-ринковими методами організувати цю справу, а це неможливо зробити якісно саме таким чином. Своєрідною формою саботажу є стійке небажання багатьох відповідальних менеджерів державного рівня просувати питання розвитку біопалива, популяризувати його та всіляко сприяти інноваційним процесам в цій галузі. Це пов'язано з економічними інтересами таких менеджерів. Оскільки Україна переживає період поєднання влади та бізнесу, лобіювання є традиційним явищем. Зважаючи на ту соціально-економічну та бізнесову вагу, яку мають великі гравці енергетичного бізнесу в Україні, важко уявити, що вони просто віддадуть частку ринку виробникам біопалива. Система штрафів та відрахувань в контексті захисту навколишнього середовища не зможе стримати економічний інтерес представників бізнесу нафтопродуктів. Таким чином, держава змушена організувати мотивацію їх діяльності в напрямку біопалива або створити умови для розвитку і популяризації виробництва та споживання біопалива серед молодих підприємств малого та середнього розміру [2].

Практика бізнесу показує, що ефективно впроваджувати інновації, в тому числі і в напрямку біопалива, можуть так звані фірми другого етапу розвитку, з доступом до капіталу в межах від 10 до 100 млн. дол. В них корпоративна культура вже сформована, однак не формалізована настільки, щоб гальмувати ентузіазм працівників науково-технічного та

інших підрозділів, причетних до розробки та впровадження інновацій. Відомо, що подібних організацій в Україні небагато, однак спеціальна державна програма підтримки розвитку біопаливних технологій могла б сприяти їх орієнтації на цю галузь. Більш ймовірним в перспективі здається варіант формування великими організаціями дочірніх компаній чи відокремлених структурних підрозділів, які поєднували б достатнє фінансування із потенціалом наукових розробок в творчому режимі. Для того, щоб великі організації були зацікавлені в такій діяльності, а відповідно, в частковій переорієнтації з нафтового напрямку на біопаливний, потрібно створити правові передумови та економічні важелі мотивації – «зелені» тарифи, податкові пільги. Правові передумови потрібно розробляти, враховуючи міжнародний досвід та специфіку соціально-економічних обставин в усіх галузях економіки України. Адже без відповідної підготовки потужностей аграрної та промислової сфери, інфраструктури зберігання, логістики, енергетики, впровадження інноваційних розробок буде приреченим на невдачу. В цілому потрібен комплексний підхід, поєднаний з усвідомленням соціальної та екологічної відповідальності.

Україна на початку XXI століття отримала унікальний шанс втрутитися в конкурентну боротьбу між державами за частку наукомісткого ринку. Якщо в індустріальному суспільстві, у якому ми живемо, частка НДДКР у кінцевому продукті не перевищує 15–20 %, то в постіндустріальному вона має бути не менше 60 %. Тобто дослідження й розробки НДДКР стають усе більше істотною частиною високотехнологічного продукту. Науково-дослідна діяльність як основа будь-яких інновацій повинна достатньо фінансуватися, і це велика проблема для України, однак ще більшою проблемою є відсутність розуміння цього на найвищому державному рівні. Вагомою підставою для розвитку інновацій можуть стати державне сприяння венчурному бізнесу

та розвиток франчайзингових схем виробництва і реалізації біопалива, однак ці заходи навряд чи зможуть гарантувати розвиток інновацій в масштабах того попиту, який потенційно з'явиться на ринку.

Державне втручання в процес мусить бути обов'язковим. Для цього існує достатнє обґрунтування щонайменше у формі економічного інтересу відповідних міністерств, якщо соціальні та екологічні запити традиційно будуть залишені ними поза увагою. В іншому випадку лібералізація та приватна ініціатива сформують комерційне поле інноваційної діяльності в рамках структурних підрозділів найбільших корпорацій, що контролюватимуть виробництво біопалива і зможуть самостійно формувати правила гри в енергетиці за ширмою формальностей державного регулювання і контролю [3].

Сьогодні біопаливо виробляють насамперед для того, щоб зменшити антропогенне навантаження на атмосферу й виконати умови Кіотського протоколу. На сьогодні Україна має унікальну можливість для впровадження біопалива, але водночас вона і втрачає свої можливості, бо в цьому напрямі практично нічого не робиться. Щодо Кіотського протоколу, який діє з 2008 по 2012 рік, то Україна має ліміт на викиди парникових газів, але використовує його трохи більше ніж 50%, і це є тим гальмом, яке не стимулює до впровадження біопалива. До України зараз не застосовують жодних санкцій, але міне зовсім небагато часу і в 2012 році буде проведено оцінку викидів та доведено ліміти на підставі нинішньої ситуації, і тоді будь-яке українське підприємство, яке захоче розвиватися, не матиме такої можливості й муситиме купувати ліміти за кордоном. Якщо тонна CO₂ у нас коштує, за різними оцінками, 10–12 дол., то в країнах європейського союзу ця вартість як мінімум удвічі вища. В розвитку біопалива в Україні головне місце належить науці, а фінансують її дуже незадовільно й не систематизовано. Міністерство аграрної політики в цьому напрямі має свій ліміт досліджень, міністерство

енергетики – свій, міністерство економіки здійснює свої дослідження і т. д. Існує повна розпорошеність і відповідний наслідок. Коли буде відпрацьовано економічні механізми підтримки, технологічні моменти, технічні, варіанти логістики і все це об'єднано в комплекс, тільки після цього можливо буде отримати позитивний ефект [4].

Остаточо сформувати ринок біопалива без врегульованого ринку землі буде неможливо, а інтенсивність науково-дослідної діяльності також пов'язана із цією залежністю: мотивація фінансувати розробки з'явиться у виробників тоді, коли вони будуть мати готові бізнес-плани та техніко-економічне обґрунтування інвестиційних проєктів. А це немає сенсу робити без впевненості в тому, що земля як головний засіб виробництва біопалива залишатиметься в їхньому розпорядженні чітко визначений період часу. Навіть припускаючи, що виробники будуть здійснювати лише закупівлю сировини для біопалива, прогнозувати стабільність виробництва та постачання останньої на основі нерегульованих земельних відносин просто неможливо. Тому будь-які науково-технологічні розробки будуть залишатися нереалізованими, якщо не існуватиме сприятливих умов їх впровадження, розуміння такої потреби на найвищому державному рівні і достатньої ваги суспільного запиту.

В Євросоюзі врегулювання цих проблем здійснюється через:

- закони щодо обов'язковості використання біопалив;
- економічні важелі впровадження біопалив, зокрема, податкові пільги, звільнення від сплати акцизів, державні дотації;
- підтримку розвитку сировинної бази;
- державне фінансування наукових досліджень і розробки стандартів.

Лише єдина та послідовна державна політика з використанням законодавчих і економічних засобів може гарантувати ефективне створення та застосування інновацій та реальне впровадження біопалива на ринку [1].

Висновок. Проблеми впровадження інновацій в галузі біопалива в Україні можна систематизувати у вигляді першо- і другорядних. До першорядних належать низька якість управління державного та галузевого рівня, відсутність достатньо вагомого суспільного запиту на біопаливо, наявність штучних перепон вирішення соціальних та екологічних проблем шляхом виробництва біопалива у формі опору поширенню інновацій великими гравцями бізнесу нафтопродуктів. До другорядних можна віднести відсутність чіткого державно-правового механізму поширення і впровадження інновацій, несформованість ринку землі, слабе або нульове фінансування наукових розробок. Вирішувати ці проблеми ринок самостійно не зможе, оскільки вони мають комплексний характер, а отже, потрібен комплексний підхід до справи впровадження інновацій з прерогативою держави якщо не в напрямку їх розробки, то принаймні створення сприятливого правового поля і режиму руху до виробників.

Література:

1. Біопаливо в Україні. [електронний ресурс]: Науково-популярний блог – Режим доступу: <http://www.npblog.com.ua/in>
2. Біопаливо – черговий шанс для України. [електронний ресурс]: BBC. Україна – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/ukrainian/business/2011/04/110405_bioenergy_az_ob.sht
3. Калетнік Г. М. Біопаливна галузь і енергетична та продовольча безпека України / Г. М. Калетнік // Вісник аграрної науки. – 2009. – № 8. – с. 62 – 64.
4. Оверченко Б. Основи енергетичної безпеки України. Біопалива. [електронний ресурс]: Український журнал з питань агробізнесу –Режим доступу: www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=2913&numb

Summary

PROBLEMS OF INNOVATION IN UKRAINE BIOFUEL. / Skoruk O. P., Pavlenko J. M., Ganzha T.I.

The article outlines the problems of innovation in the field of biofuels in Ukraine. The reasons the existence of such problems and suggested solutions..

Key words: innovation, energy, research and development, market biofuel.

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
Вінницького національного аграрного університету

Серія: Економічні науки

Випуск 4 (70)

**Присвячується 30-річчю Вінницького національного
аграрного університету**

Вінниця – 2012

Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (головний редактор) та інші. – Вінниця: ВНАУ, 2012. - Випуск 4 (70).

Видається за рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету. Присвячується 30-річчю Вінницького національного аграрного університету

Згідно Постанови президії ВАК України від 11 вересня 1997 року дане наукове видання є таким, у якому дозволено публікувати основні результати дисертаційних робіт.

У збірнику висвітлено актуальні питання економічного розвитку держави, подальшого удосконалення економічних відносин, перспектив розвитку окремих галузей в умовах трансформації народного господарства.

Збірник розрахований на наукових співробітників, викладачів вузів, аспірантів, студентів та фахівців сільськогосподарського виробництва.

Свідectво про державну реєстрацію засобів масової інформації
КВ 16644-5116ПР від 30.04.2010р.

Редакційна колегія

Калетнік Г.М., – головний редактор, доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН України

Мазур А.Г. – заступник головного редактора, доктор економічних наук, професор

Авдіївський В.І. – доктор юридичних наук, професор (*Росія*)

Данн Дж.В. – доктор, професор (*США*)

Горська Є. – доктор економічних наук, професор (*Словаччина*)

Клепацкі Б. – доктор економічних наук, професор (*Польща*)

Коляденко С.В. – доктор економічних наук, професор

Малік М.Й. – доктор економічних наук, професор, академік НААН України

Масленнікова Н.П. – доктор економічних наук, професор (*Росія*)

Мороз О.В. – доктор економічних наук, професор

Правдюк Н.Л. – доктор економічних наук, професор

Прутська О.О. – доктор економічних наук, професор

Ціхановська В.М. – кандидат економічних наук, доцент

Чернюк Л.Г. – доктор економічних наук, професор

Відповідальний секретар – Колесов О.С., к.е.н., доцент, ВНАУ

Адреса редакції: 21008, Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. 46-00-03

© Вінницький національний аграрний університет

ЗМІСТ

<i>Бурлака Н.І.</i> Світовий та вітчизняний досвід формування оптимальних розмірів землекористувань в аграрному виробництві	3
<i>Лук 'янець С.В., Голуб Г.А.</i> Економічний аналіз потреби в ріпаку для вирощування пшениці	10
<i>Зосименко Т.І., Сахневич Л.В.</i> Стан розвитку малого бізнесу в господарській системі Чернігівського регіону	14
<i>Кафлевська С.Г., Бутило В.В.</i> Розв'язання соціальних проблем сільських територій	22
<i>Кафлевський В. В.</i> Інфраструктура ринку інновацій та його складові	27
<i>Кичко І.І.</i> Використання методів економетричного моделювання в дослідженні соціально-економічних та духовно-інтелектуальних потреб	33
<i>Козловський С.В., Кухар О.С.</i> Мотивація як засіб підвищення ефективності діяльності підприємства	43
<i>Лисюк О.С., Кафлевська С.Г.</i> Безробіття як соціально-економічна проблема населення України	48
<i>Самборська О.Ю., Кіреєва Е. А., Островська Н. Ю.</i> Оплата праці як показник продовольчої безпеки населення та економічної стабільності держави	53
<i>Пепа Т.В., Чернюк Л.Г.</i> Система забезпечення ефективності транспортно-го процесу при перевезенні продукції АПК	59
<i>Півторак В.С.</i> Державна підтримка малого підприємництва в аграрній сфері економіки: регіональний аспект	69
<i>Подольняк О. А., Химич Г. М.</i> Методика і аналіз аудиту обліку основних засобів	76
<i>Правдюк Н.Л., Іщенко Я.П.</i> Вплив методики визначення середньої заробітної плати на організацію обліку розрахунків за виплатами працівникам у сільськогосподарських підприємствах	81
<i>Прутська О.О., Бєляєва Н. В.</i> Сутність та теоретичні засади розвитку органічного сільськогосподарського виробництва	86
<i>Разборська О.О., Циганчук В.А., Хворостяна І.П.</i> Становлення і розвиток аудиторських послуг: їх види та необхідність	91
<i>Скоробогатова В.В.</i> Методика внутрішнього контролю операцій з дебіторською заборгованістю як складової змішаних активів підприємства	96
<i>Скорук О. П., Павленко Ю. М., Ганжса Т.І.</i> Проблеми впровадження інновацій в галузі біопалива в Україні	104
<i>Сокіл О.Г.</i> Нормативно-регуляторні аспекти сучасного обліку сільськогосподарських підприємств	108
<i>Сокіл Я.С.</i> Прогнозування розвитку ринку продукції садівництва України	114
<i>Ставська Ю.В.</i> Зарубіжний досвід управління якістю сільськогосподарської продукції	120
<i>Сьомченков О.А., Поліщук О.А.</i> Фондовий ринок України в умовах глобалізації	125

<i>Проскураков К.І., Тодчук К.</i> Забезпечення зайнятості працездатних громадян та соціальний захист незайнятого населення	138
<i>Томчук О.В.</i> Сучасний стан та особливості формування інвестиційного потенціалу Вінниччини	146
<i>Фабіянська В.Ю., Ничкалюк Т.Г.</i> Незалежність аудитора: проблеми та шляхи вирішення	155
<i>Фішук Б.П., Лукашенко О.П., Хмарук О.М.</i> Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції	160
<i>Фішук Н.Ю., Гонтарук Я.В., Чередник О.О., Долгих К.І.</i> Механізм управління інвестиційною діяльністю агропромислового комплексу Вінницького регіону в умовах транзитивної економіки	165
<i>Фішук Н.Ю., Василюк Н.В.</i> Можливості адаптації міжнародних мотиваційних систем в національній практиці підприємств	170
<i>Фостолович В.А., Возик А.С.</i> Суть екологічного податку в економіці природокористування	175
<i>Чередниченко В.М.</i> Економічна і біоенергетична ефективність вирощування капусти броколі в тунельних укриттях з укривним матеріалом агроволокно	180
<i>Чуприна І.В.</i> Поняття та класифікація ризиків в підприємницькій діяльності	187
<i>Шершун М.Х.</i> Аналіз діяльності лісгосподарських підприємств та ефективність використання лісоресурсного потенціалу в умовах розвитку економічної кризи	194
<i>Щетина М.А.</i> Сучасний стан використання земельних ресурсів в Україні та Черкаській області	200
<i>Юрченко Н.Г., Колесов О.С.</i> Теоретичні аспекти функціонування механізму державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні	203
<i>Яремчук Н.В.</i> Стратегія розвитку зернопродуктового підкомплексу Вінницької області	211
<i>Ярмоленко В. О., Поліщук Н. В.</i> Оцінювання результативності функціонування педагогічних систем на основі моделювання: прикладні аспекти	215